

6. Samarbejdet om retlige og indre anliggender

Lissabon-traktaten

- Afskaffer den nuværende 3. søjle
- Samler alle elementer i samarbejdet om retlige og indre anliggender inden for den overstatslige ramme i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmådes tredje del, afsnit IV (tredje del, afsnit V).
- Udbreder medinddragelsen af Europa-Parlamentet og brugen af kvalificeret flertal, dog visse steder med en nødbremse.
- Bevarer på en række punkter en særlig status for det politi- og strafferetlige samarbejde.
- Understreger at EU skal respektere borgernes grundlæggende rettigheder og medlemslandenes forskellige retstraditioner og retssystemer.
- Ændrer ikke ved medlemslandenes beføjelser og ansvar for at opretholde ro og orden og beskytte deres indre sikkerhed.
- Ændrer ikke på medlemslandenes ret til at fastlægge, hvor mange der kan indrejse fra tredjelande for at søge arbejde.

Lissabon-traktaten lægger op til en styrkelse af samarbejdet om retlige og indre anliggender (RIA-samarbejdet), der fortsat har som overordnet formål at gøre EU til et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. De ændringer, som Lissabon-traktaten gennemfører, handler først og fremmest om nye, mere effektive arbejdsmetoder og ligger således i forlængelse af et af Lissabon-traktatens hovedformål om at effektivisere samarbejdet.

Samarbejdet om retlige og indre anliggender er under det gældende traktatgrundlag opdelt i én del om strafferet og politi, som foregår inden for en mellemstatslig ramme (EU-traktaten, søjle 3), og i én del om grænsekontrol, asyl, indvandring og civilret, som foregår inden for en overstatslig ramme (EF-traktaten, søjle 1), men med enkelte særtræk sammenlignet med den rene fællesskabsmetode. Lissabon-traktaten overflytter samarbejdet om politi- og strafferet fra den nuværende mellemstatslige søjle 3 til den overstatslige søjle 1. Hermed vil hele dette samar-

bejdsområde være samlet inden for den overstatslige ramme og vil som udgangspunkt være underlagt de samme regler som det mere traditionelle EU-samarbejde.

Det betyder bl.a. mere medbestemmelse til Europa-Parlamentet, udbredelse af kvalificeret flertal i Rådet og en større rolle for Kommissionen og EU-domstolen. Det betyder også, at der på hele området anvendes de samme instrumenter, herunder forordninger og direktiver, som på de traditionelle samarbejdsområder i EU. Visse særtræk ved samarbejdet fastholdes, bl.a. initiativet for en gruppe af medlemslande og en vis begrænsning af EU-domstolens kompetence inden for politi- og strafferet.

På grund af det retlige forbehold vil Danmark som udgangspunkt stå uden for hele EU's samarbejde om retlige og indre anliggender efter Lissabon-traktaten, fordi det foregår inden for en overstatslig ramme. Der redegøres nærmere for de danske forbehold neden for i kapitel 9.

6.1 Det politi- og strafferetlige samarbejde

Med Amsterdam-traktaten blev samarbejdet om asyl, indvandring, grænsekontrol og civilret overflyttet fra den mellemstatslige søjle 3 til det overstatslige samarbejde under søjle 1. Lissabon-traktaten fuldfører søjleoverførelsen ved at lægge det tilbageværende 3. søjle-samarbejdsområde vedrørende politi- og strafferet sammen med det øvrige RIA-samarbejde under den overstatslige ramme. Hele samarbejdet er herefter samlet i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmådes tredje del, afsnit IV (tredje del, afsnit V), og vil som udgangspunkt være underlagt de samme regler som det traditionelle EU-samarbejde, herunder – med enkelte undtagelser – bestemmelserne om fælles beslutningstagen med Europa-Parlamentet og kvalificeret flertal i Rådet (den almindelige lovgivningsprocedure). Der introduceres kun få egentligt nye retsgrundlag. Den hidtidige 3. søjle er hermed endeligt afskaffet.

Det strafferetlige samarbejde omfatter blandt andet

- Minimumsregler for retsplejen med henblik på at fremme gensidig anerkendelse mellem EU-landene.
- Minimumsregler for strafbare handlinger og straffe på visse kriminalitetsområder.